

بررسی الگوی ارتباط پایداری سودها و عملکرد مالی با اثر میانجی محافظه کاری حسابرسی

دکتر اکبر زواری رضایی^۱، منیر الهامی^۲

چکیده

پایداری سود از جمله ویژگیهای کیفی سود حسابداری به شمار می آید که بر اطلاعات حسابداری مبتنی است و سرمایه گذاران در ارزیابی سودهای آتی و جریانهای نقدی شرکت کمک می کند. سرمایه گذاران در برآورد سودهای آتی و جریانهای نقدی مورد انتظار خود به بخش پایدار سود بیشتر از بخش ناپایدار آن اهمیت می دهند. لذا هدف از این پژوهش، بررسی ارتباط پایداری سودها و عملکرد مالی با اثر میانجی محافظه کاری حسابرسی در شرکت های بورسی می باشد این پژوهش از نوع کاربردی و توصیفی پس رویدادی است، جامعه آماری این پژوهش شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره مالی ۱۳۹۹-۱۳۹۴ می باشد که نمونه آماری با استفاده از روش حذف سیستماتیک تعداد ۱۲۷ شرکت تعیین گردید و برای آزمون فرضیه های پژوهشی از رگرسیون چند متغیره داده های ترکیبی استفاده شده است. نتایج نشان می دهد که بین پایداری سود و محافظ کاری حسابرسی رابطه منفی و معنی داری وجود دارد. بین محافظ کاری حسابداری و عملکرد مالی رابطه مستقیم و در نهایت محافظه کاری حسابرسی توانسته است رابطه بین پایداری سود و عملکرد مالی را میانجی کند.

کلید واژگان: محافظه کاری حسابرسی، پایداری سود، عملکرد مالی

^۱ دکترای حسابداری و امور مالی استادیار دانشگاه ارومیه

^۲ کارشناسی ارشد حسابداری دانشگاه ارومیه

۱- مقدمه

سود از اساسی ترین عناصر مورد توجه مدیران بوده و معیاری برای تداوم فعالیت و کارآیی می باشد که یکی از اهداف گزارشگری سود و پیش بینی جریانهای نقدی آتی است. با در نظر گرفتن استاندارد سازی حسابداری و کیفیت تصمیم، کیفیت حسابرسی و گزارش مالی توسط سرمایه گذاران برای تصمیم گیری و کیفیت حسابرسی به طور غیر مستقیم شاخصی از ارزیابی کیفیت استاندارد است. تصمیم گیری براساس سود ناقص یا کم کیفیت موجب انتقال ناخواسته ثروت می شود. به عنوان مثال، اگر استفاده از سود به عنوان شاخصی در پرداخت های پاداش باشد، گزارش سود بیشتر از حد واقعی است، و همچنین ممکن است پرداخت بدهی وام را کاهش داده و منجر به ادامه قرض دهنده وام و تخصیص منابع نادرست و همچنین کاهش رشد اقتصادی را به دنبال داشته شود (رضایی و محمدی ۱۳۹۴).

باید توجه داشت که اطلاعات مالی نمی تواند همه تغییرات در فعالیت های عملیاتی یک کسب و کار را منعکس کند. بنابراین، شرکت ها باید بیشتر نگران اهمیت مدیریت اطلاعات غیرمالی برای طرف های خارجی باشند (فیصل، صالحیت و مرادی ۲۰۲۱). اطلاعات غیرمالی شامل اطلاعات تکمیلی و سایر ابزارهای گزارش دهی، مانند اجرای حاکمیت شرکتی خوب^۱ است. کیفیت حسابرسی موضوعی است که در سالهای اخیر به کانون توجه در ارزیابی عملکرد مالی و تداوم فعالیت شرکتها تبدیل شده است. نقش اصلی اطلاعات حسابداری در بازارهای مالی، فراهم کردن حوزه هایی برای تخصیص منابع بهینه است. بعد از رسوایی های مالی اخیر، اعتماد و اعتماد سرمایه گذاران به سیستم حسابرسی تضعیف شده و کیفیت حسابرسی به عنوان یک فاکتور مهم در تعیین اعتبار و قابلیت اعتماد گزارش شده است. هدف از ارزیابی عملکرد شرکت ارزیابی کلی وضعیت مالی و

نتایج عملیات برای تصمیم گیری منطقی است. در زمینه ارزش شرکت، نه تنها کمیت، بلکه کیفیت حسابرسی نیز هدف از کیفیت حسابرسی، پتانسیل رشد سود و احتمال تحقق منافع آتی است. به عبارت دیگر، ارزش هر سهم نه تنها به سود هر سهم از سال جاری بستگی دارد و به انتظارات ما از آینده شرکت و قدرت سودآوری برای سالها و ضریب اطمینان به سود آینده بستگی دارد (دستگیر و همکاران ۱۳۹۴). در نتیجه، تعیین کیفیت اطلاعات حسابداری و نتایج آن، به سرمایه داران، مدیران، قانونگذاران و استانداردهای استانداردها علاقمند است. تحلیلگران مالی، مدیران و سرمایه داران در سالهای اخیر توجه بسیاری را به خود جلب کرده اند. مدیران علاقه مند به حفظ رشد سود هستند زیرا پاداش آنها اغلب به سود شرکت وابسته است. سود حسابداری و اجزای آن به عنوان اطلاعاتی در نظر گرفته می شوند که توسط افراد در طول تصمیم گیری در نظر گرفته می شود. تصمیم گیری براساس سود ناقص یا کم کیفیت موجب ثروت نامطلوب می شود. در تعیین ارزش شرکت نه تنها توجه، بلکه کیفیت حسابرسی نیز در نظر گرفته می شود. برخی ویژگیها موجب افزایش کیفیت حسابرسی می شوند مثل: «روشهای با ثبات و محافظه کارانه حسابداری، جریان درآمد قبل از مالیات ناشی از فعالیت های عملیاتی و تکرار پذیر، کسب سطحی از سود خالص و نرخ رشد مستقل از ملاحظات مالیاتی، داشتن ساختار از سرمایه مناسب (سود ناشی از تورم نباشد چون ورشکستگی ناگهانی را پنهان می کند و باعث اعتبار دادن نادرست از سوی اعتبار دهندگان می شود) (فتاحی و فاضل ۱۳۹۷).

در این پژوهش بر میزان ارتباط پایداری سودها و عملکرد مالی تمرکز شده است، پایداری سود از جمله ویژگیهای کیفی سود حسابداری به شمار می آید که بر اطلاعات حسابداری مبتنی است و سرمایه گذاران در ارزیابی سودهای آتی و جریانهای نقدی شرکت کمک می کند.

رسیدند که سود اقتصادی نسبت به سود حسابداری شاخص بهتری برای پیش‌بینی جریان‌های نقدی آینده است. سود اقتصادی اولین بار توسط آدام اسمیت تعریف شد و سپس این تعریف توسط هیکس (۱۹۳۹) بسط داده شد. او سود را مبلغی تعریف کرد که شخص می‌تواند طی یک دوره مصرف کند و در آخر دوره دارای همان رفاهی باشد که در اول دوره داشته است.

شفیعی (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان بررسی رابطه بین محافظه کاری حسابداری با کیفیت سود و قیمت سهام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، بیان داشتند که بین محافظه کاری مشروط و نامشروط و کیفیت سود رابطه معناداری وجود دارد. همچنین بین محافظه کاری مشروط و نامشروط و قیمت سهام رابطه معناداری وجود دارد. به عبارتی دیگر، افزایش میزان محافظه کاری پیش‌رویدادی (نامشروط) با کیفیت سود قابل کمتر همراه است (رابطه منفی بین محافظه کاری نامشروط با کیفیت سود و قیمت سهام) و نیز، افزایش میزان محافظه کاری پس‌رویدادی (مشروط) با افزایش کیفیت سود (رابطه مثبت بین محافظه کاری با کیفیت سود و قیمت سهام) همراه است.

کامیابی و نورعلی (۱۳۹۵) در تحقیقی با عنوان، بررسی اثر میانجی محافظه کاری حسابداری بر رابطه بین عدم تقارن اطلاعات و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران دریافتند که، بین عدم تقارن اطلاعات و محافظه کاری و همچنین بین عدم تقارن اطلاعات و مدیریت سود رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد ولی با اضافه شدن محافظه کاری (متغیر میانجی) به مدل، دیگر عدم تقارن اطلاعات بر مدیریت سود رابطه معنی داری ندارد و می‌توان بیان داشت که محافظه کاری تمام تاثیر عدم تقارن اطلاعات بر مدیریت سود را جذب کرده و اصطلاحاً محافظه کاری اثر میانجی کامل بر رابطه‌ی بین عدم تقارن اطلاعات بر مدیریت سود دارد.

سرمایه‌گذاران در برآورد سودهای آتی و جریانهای نقدی مدیریت عصر پیش‌فرد انتظار خود به بخش پایدار سودیستراتژیک بخش ناپایدار آن اهمیت می‌دهند (فرانسیس، ۲۰۰۴). در محاسبه پایداری سود تأکید اصلی بر اصطلاحات «جاری» و «عملیاتی» است. بنابراین، در این مفهوم، سود، تنها ارزش یا رویدادهایی لحاظ میشود که در کنترل مدیریت و منتج از تصمیمات دوره جاری است؛ اما لازم است به گونه‌های تعدیل شود تا استفاده از عواملی را که در دوره قبل تحصیل شده اما در دوره جاری مورد استفاده قرار گرفته است، را نیز در برگیرد. جنبه دیگر پایداری سود این است که تغییرات مربوط، تنها از فعالیت اصلی شرکت ناشی، و بدین ترتیب مقایسه آن با عملیات سایر شرکتها امکانپذیر، و کارایی مدیریت بهتر آشکار می‌شود. اگر چه اقلام ناپایدار مربوط به فعالیتهای غیر عملیاتی نیز تحت تأثیر مدیریت قرار دارد، تعیین استانداردهایی که بتوان نتایج را با آنها مقایسه کرد، دشوار است (اسلوان، ۱۹۹۶) به نقل از قائمی و همکاران، (۱۳۸۹). با توجه به بررسیهای به عمل آمده دریافتیم که پژوهشی یا مقاله‌ای که به طور مستقیم به بررسی ارتباط بین بررسی الگوی ارتباط پایدار سودها و عملکرد مالی با اثر میانجی محافظه کاری حسابرسی انجام گردیده باشد، یافت نشده است. بنابراین در ادامه ابتدا مبانی نظری و پیشینه پژوهش ارائه می‌گردد و به دنبال آن چارچوب مفهومی و فرضیه‌های پژوهش، جامعه و نمونه آماری پژوهش و نحوه آزمون فرضیه‌ها و توضیح داده می‌شود و در قسمت پایانی نیز، یافته‌ها و نتایج پژوهش بیان می‌شود.

۲- ادبیات و مبانی نظری

سود یکی از اساسی‌ترین عناصر صورت‌های مالی است که همواره در نظر گرفته شده‌اند و به عنوان یک معیار برای ارزیابی تداوم فعالیت، کارایی و مرور ساختار واحد اقتصادی واحدهای اقتصادی واحد اقتصادی، اما به دلیل استفاده از محدودیت‌های محافظه کارانه و اهمیت در تعیین سود حسابداری، برخی از تحلیل‌گران به این نتیجه

خوب را که تعیین کننده کیفیت سود به عنوان یک ملاحظات سرمایه گذاری است، ببینند.

اطلاعات مربوط به فعالیت های شرکت های فهرست شده در بورس تهران باید در گزارش های سالانه آنها ارائه شود. الزام به ارائه این گزارش های مالی الزامی است که توسط موسسه ذیصلاح در ایران تعیین شده است. فعالان تجاری، مانند مدیریت یا حسابداران مالی، ممکن است احساس کنند که موظف به ارائه گزارش هایی با عملکرد خوب شرکت هستند، حتی اگر عملکرد متفاوت باشد، زیرا عملکرد مدیریت از صورت های مالی قابل مشاهده است. یکی از پارامترهای مورد استفاده برای سنجش عملکرد، سود است (دربالی^۳ ۲۰۲۱). تئوری نمایندگی دلالت بر عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیر به عنوان نماینده و مدیر به عنوان مالک دارد (جنسن و مکلینگ^۴، ۱۹۷۶). از آنجایی که مدیران نسبت به سرمایه گذاران اطلاعات بیشتری در مورد شرایط داخلی شرکت و چشم اندازهای تجاری دارند، مدیریت باید گزارش های دقیقی از وضعیت شرکت به سرمایه گذاران ارائه کند. با این حال، اطلاعات ارائه شده ممکن است وضعیت واقعی شرکت را منعکس نکند (سیسای^۵، ۲۰۲۱) این به دلیل تفاوت در منافع نماینده و مدیر است (اسکات، ۲۰۱۵). با این تضاد منافع، اطلاعات ناقص (عدم تقارن) ممکن است در صورت های مالی ارائه شود و در نتیجه صورت های مالی همراه کننده شود. عدم تقارن اطلاعاتی می تواند کیفیت سود را کاهش دهد.

قائمی و همکاران (۱۳۸۹) در تحقیقی با عنوان تاثیر محافظه کاری بر پایداری سود و نسبت قیمت به سود دریافتند که، عمل کردن به روشهای محافظه کارانه حسابداری باعث می شود سودها نسبت به حالتی که سطح کمتری از محافظه کاری اعمال می شود، ثبات کمتری برخوردار شد.

ایستیانینگیسی^۱ (۲۰۲۱) در پژوهشی با عنوان کیفیت سود به عنوان پیوندی بین اجرای حاکمیت شرکتی و عملکرد شرکت، بیان داشتند که این تحقیق شواهد تجربی برای نقش کیفیت سود به عنوان میانجی بین مکانیزم های حاکمیت شرکتی خوب^۲ و عملکرد شرکت پیدا می کند. نمونه ۵۷۰ شرکت تولید کننده داده است که در بورس اوراق بهادار اندونزی از سال ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹ فهرست شده اند. این تحقیق از تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده کرد. مکانیزم های حاکمیت شرکتی خوب در این مطالعه با نسبت هیئت مدیره مستقر، تخصص کمیته حسابرسی و فراوانی جلسات کمیته حسابرسی اندازه گیری شد. نتایج نشان می دهد که نسبت تخصص هیئت مدیره مستقر و کمیته حسابرسی بر کیفیت سود تأثیری ندارد. از سوی دیگر، مالکیت نهادی و فراوانی جلسات کمیته حسابرسی بر کیفیت سود تأثیر می گذارد. با این حال، نسبت هیئت مدیره مستقر بر عملکرد شرکت تأثیر می گذارد. مالکیت نهادی، فراوانی جلسات کمیته حسابرسی، تخصص کمیته حسابرسی در حسابداری و کیفیت سود بر عملکرد شرکت تأثیری ندارد. این مطالعه مبنایی را برای سرمایه گذاران فراهم می کند تا کیفیت اجرای حاکمیت شرکتی

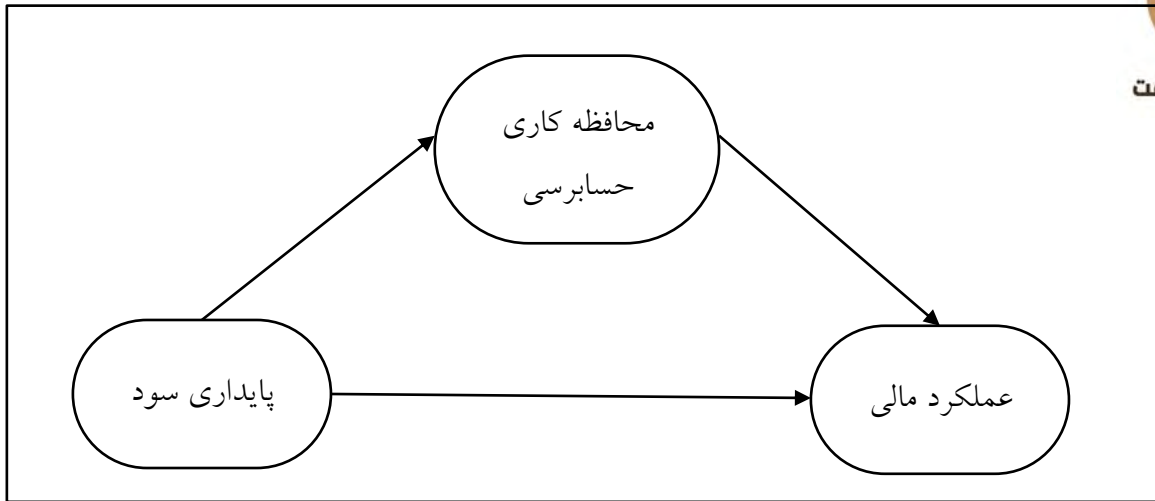
⁴ Jensen & Meckling, 1976

⁵ Sisaye 2021

¹ Istaningsih (2021)

² GCG

³ Derbali 2021

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

۳- روش پژوهش

این تحقیق از دیدگاه هدف از نوع تحقیق‌های کاربردی است؛ زیرا نتایج حاصل از آن می‌تواند برای مدیریت، مالکان، دولت و نیز تصمیمات سرمایه‌گذاری مورد استفاده قرار گیرد. پژوهش حاضر از دیدگاه ماهیت، توصیفی و از لحاظ ارتباط بین متغیرها همبستگی می‌باشد زیرا جهت کشف روابط بین متغیرهای تحقیق، از تکنیک‌های رگرسیون و همبستگی استفاده خواهد شد که به این ترتیب از نظر استدلالی، استدلال استقرایی است و از لحاظ نوع داده، پژوهش کمی (در این تحقیق داده‌های مورد نیاز مدل‌های تحقیق از بانک اطلاعاتی ره‌آورد نوین، استخراج می‌گردد و در صورت عدم وجود بخشی از اطلاعات مورد نیاز در نرم‌افزارهای مذکور، از صورت‌های مالی شرکت‌های نمونه استفاده خواهد شد) می‌باشد.

نمونه‌گیری، روش حذفی است. به این صورت که برای تخمین مدل‌های این پژوهش، آن شرکت‌هایی که دارای شرایط زیر بوده، جزء نمونه آماری لحاظ می‌شود و آن دسته از شرکت‌هایی که این شرایط را نداشته باشند از نمونه آماری، حذف می‌گردند. شرایط مذکور به شرح زیر می‌باشند:

دوره زمانی ۵ سال و بین سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۹ می‌باشد. به منظور افزایش قابلیت مقایسه، سال مالی آن‌ها منتهی به پایان اسفندماه باشد.

در تمامی دوره پژوهش جزء شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران باشند.

عضو شرکت‌های واسطه‌گری مالی، هلدینگ‌ها (شرکت‌های مادر) و شرکت‌ها نباشند.

وقفه سه‌ماهه نداشته باشند.

جامعه آماری این پژوهش مشتمل بر شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد و روش

جدول ۱: فیلترینگ جامعه آماری

ردیف	فیلتر	تعداد شرکت‌ها
	تعداد کل شرکت‌ها	۶۳۵
۱	بعد از سال ۹۴ در بورس پذیرفته شده باشند.	(۱۷۸)
۲	دوره مالی شرکت‌ها، منتهی بر ۲۹ اسفند هر سال نمی‌باشد.	(۱۳۲)
۳	در تمامی دوره پژوهش جزء شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران نباشند.	(۵۶)
۴	جزء شرکت‌ها و مؤسسات مالی (شرکت‌های سرمایه‌گذاری، واسطه‌گرهای مالی، شرکت‌های لیزینگ) باشند.	(۴۶)
۵	شرکت‌های که طی دوره مورد نظر نمادشان بیش از ۹۰ روز توقف داشته باشد.	(۹۶)
	شرکت‌های باقی مانده	۱۲۷

جمع‌آوری داده‌ها که برای انجام پژوهش مورد نیاز است، انتخاب ابزار مناسب برای محاسبه و تحلیل اطلاعات در مورد متغیرها مهم است. برای محاسبه و آماده‌سازی داده‌ها برای اطلاعات تحقیق و تحلیل آن‌ها، از نرم‌افزار اکسل و *views8* استفاده شده است.

داده‌های مورد نیاز جهت محاسبه متغیرهای پژوهش، از بانک‌های اطلاعاتی «تدبیر پرداز» و «ره آورد نوین» استخراج شده است. در صورت داده‌های ناقص در این پایگاه داده، آرشیو دستی به کتابخانه سازمان بورس اوراق بهادار و وب سایت تحقیقات، توسعه و مطالعات اسلامی سازمان بورس اوراق بهادار ارجاع داده شد. بعد از مدل‌های رگرسیونی پژوهش به صورت زیر می‌باشد:

$$EP_{it} = \beta_0 + \beta_1 EARN_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 ROA_{it} + \varepsilon \quad (1) \text{ مدل}$$

$$ROA_{it} = \beta_0 + \beta_1 EP_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 ROA_{it} + \varepsilon \quad (2) \text{ مدل}$$

$$ROA_{it} = \beta_0 + \beta_1 EARN_{it} + \beta_2 EP_{it} + \beta_3 EARN_{it} * EP_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 LEV_{it} + \beta_6 ROA_{it} + \varepsilon \quad (3) \text{ مدل}$$

محافظه کاری مشروط: محافظه کاری مشروط که محافظه کاری پس‌رویدادی یا محافظه کاری وابسته به اخبار نیز نامیده می‌شود، به مفهوم شناسایی بموقعتر اخبار بد نسبت به اخبار خوب، در صورت سود/زیان است (بیور و رایان^۱، ۲۰۰۵). محافظه کاری بر اساس رگرسیون سری زمانی برای هر شرکت به شرح معادله زیر اندازه‌گیری می‌شود:

$$EP_t = C_{0t} + C_{1t} NEGRET + C_{2t} RET + C_{3t} NEGRET_t * RET_t + e_t$$

که در آن

EP سود سال که بر اساس قیمت سهم در ابتدای سال همگن شده است.
 $NEGRET$: اگر بازده منفی باشد برابر یک و در غیر اینصورت صفر است.

¹. Beaver, W.H, and S.G. Ryan

RET بازده سهام.

مدیریت علم: نشان دهنده معیار محافظه کاری است.

گونه ای مستقل از اقتصادی کاهش می دهند (بیور و رایان، ۲۰۰۵).

محافظه کاری غیر مشروط: محافظه کاری غیر مشروط یا پیش رویدادی و یا مستقل از اخبار است. این نوع محافظه کاری از به کار گیری آن دسته از استانداردهای حسابداری ناشی می شود که سود را به

برای تحقق این امر معادله رگرسیون زیر برآورد می شود:

$$\Delta OI_t = d_{0t} + d_{1t} DOI_{t-1} + d_{2t} \Delta OI_{t-1} + (-CON_{3t}) DOI_{t-1} * \Delta OI_{t-1} + e_t$$

که در آن

ΔOI : اختلاف بین سود عملیاتی سال t و $t-1$ تقسیم بر ارزش بازار اول دوره سرمایه

DOI : اگر ΔOI منفی باشد برابر ۱ و در این صورت برابر صفر است.

CON : میزان معیار محافظه کاری است که برای محاسبه آن باید برآوردی از اطلاعات ۵ سال گذشته برای محاسبه مقدار هر سال انجام می شود.

محافظه کاری متغیر مجازی $Hi - CON_{i,t}$ تعریف شده و مقدار آن در صورتی که میزان محافظه کاری شرکت بیشتر از میانگین سالانه باشد برابر یک است؛ در غیر این صورت صفر است.

هر دو معیار اندازه گیری محافظه کاری به گونه ای تعریف شده است که هر چه اندازه معیار بیشتر باشد، نشاندهنده محافظه کاری بیشتر در سود است. به منظور حداقل نمودن اشتباهات مربوط به معیارهای اندازه گیری

تداوم سود به عنوان نماینده پایداری سود است. این الگو در سال ۲۰۰۲ توسط دچو و دیچو^{۱۰} طراحی و ارائه شده است (دچو و دیچو، ۲۰۰۲: ۴۲)

پایداری سود
برای سنجش پایداری سود از یک معادله رگرسیونی تک متغیره استفاده شد که در آن سود دوره جاری تابعی از سود دوره ماقبل تلقی شده است. به عبارتی، در این مدل

$$EARN_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 EARN_{i,t-1} + \varepsilon_{i,t}$$

که در آن داریم:

$EARN_{i,t}$: سود دوره جاری قبل از اقلام غیر مترقبه؛

$EARN_{i,t-1}$: سود دوره پیشین قبل از اقلام غیر مترقبه؛

$\varepsilon_{i,t}$: باقیمانده مدل رگرسیونی

اندازه شرکت (Size): برابر است با لگاریتم طبیعی جمع دارایی های پایان دوره.

عملکرد مالی
در این پژوهش جهت محاسبه عملکرد مالی از معیار بازده دارایی (ROA) استفاده می شود که روش اندازه گیری آن نیز از طریق نسبت سود خالص به کل دارایی می باشد.

اهرم مالی (LEV): برابر نسبت کل بدهی به کل دارایی های پایان دوره.

به منظور کنترل سایر متغیرهایی که به نحوی در تجزیه و تحلیل مسأله تحقیق مؤثرند، متغیرهای کنترلی لازم با توجه به مرور متون به شرح زیر تعیین شدند:

۴- یافته ها

باشد و میانگین و واریانس و کواریانس تغییر نکنند، در این حالت متغیر خواهد بود، در غیر این صورت متغیر نامانا خواهد بود. فرضیه‌های مربوط به مانایی متغیرها به صورت زیر می‌باشد:

$$\left\{ \begin{array}{l} H_0: \text{متغیر ناماناست} \\ H_1: \text{متغیر ماناست} \end{array} \right.$$

وابسته و کنترلی در دوره پژوهش در سطح پایا^۲ بوده‌اند پایایی بدین معنی است که میانگین و واریانس متغیرهای پژوهش در طول زمان و کواریانس متغیرها بین سال‌های مختلف ثابت بوده است. همانگونه که در جدول (۲) ملاحظه می‌شود همه متغیرها مانا هستند و نیازی به آزمون هم‌جمعی^۳ وجود ندارد. بنابراین مشکل رگرسیون کاذب در ضرایب برآوردی وجود نخواهد داشت در رگرسیون کاذب معنی‌دار ضرایب به صورت کاذب است.

لازم است قبل از برآورد مدل، متغیرهای آن را بررسی کنیم. متغیر، زمانی که متوسط، واریانس و کواریانس در طول زمان ثابت می‌مانند. به طور کلی، اگر منبع متغیر تغییر کرده

مانایی متغیرها در سه حالت "در سطح"، "روی تفاضل اول" و "روی تفاضل دوم" می‌تواند بررسی شود. متغیرهایی که احتمال حاصل از آزمون آنها "در سطح" کمتر از ۵٪ می‌باشد فرضیه صفر در مورد آن رد شده و آن متغیر در سطح ماناست در صورتیکه بیشتر از ۵٪ باشد، نامانا است.

نتایج آزمون مانایی در جدول (۲) درج گردیده است. بر اساس آزمون «لین، لین و چو»^۱ چون مقدار احتمال همه متغیرها کمتر از ۵٪ بوده است، همه متغیرهای مستقل،

جدول ۲: نتایج آزمون مانایی متغیرهای پژوهش

نتایج	لین، لین و چو		متغیرها
	احتمال	آماره	
مانا	۰,۰۰۰۰	-۱۲,۴۷۴۹	عملکرد مالی
مانا	۰,۰۰۰۰	-۱۰,۶۴۳۱	پایداری سود
مانا	۰,۰۰۰۰	-۶,۰۷۷۱	محافظه کاری حسابرسی
مانا	۰,۰۰۰۰	-۱۷,۹۳۲۹	اندازه شرکت
مانا	۰,۰۰۰۰	-۶,۳۳۹۸	اهرم مالی

تلفیقی استفاده می‌شود و برای مشاهداتی که احتمال آزمون آنها کمتر از ۵٪ است، برای تخمین مدل از روش تابلویی استفاده می‌شود. روش تابلویی خود با استفاده از دو مدل "اثرات تصادفی" و "اثرات ثابت" می‌تواند انجام گیرد. برای تعیین مدل از آزمون هاسمن استفاده شده است. یک مشاهده که احتمال آزمایش کم‌تر از ۵ درصد از مدل اثرات

با توجه به اینکه داده‌های این پژوهش از نوع ترکیبی می‌باشد. اما قبل از تخمین مدل‌ها لازم است که روش تخمین (تلفیقی یا تابلویی) مشخص گردد. برای این منظور از آزمون F لیمر استفاده شده است. برای مشاهداتی که احتمال آزمون آنها بیشتر از ۵٪ باشد یا به عبارتی دیگر آماره آزمون آنها کمتر از آماره جدول باشد، از روش

³ - Cointegration test

¹ - Levin, Lin & Chu.

² - Stationarity

ثابت است و مشاهده اینکه احتمال آزمایش آنها بیش از ۵ درصد از مدل اثرات تصادفی برای برآورد مدل است.

همان طور که در جدول (۱) منعکس گردیده، احتمال F لیمر کلیه مدل های پژوهش کمتر از ۵٪ می باشد لذا برای

تخمین کلیه مدل ها از روش تابلویی استفاده می شود. و با توجه به اینکه احتمال آزمون هاسمن کلیه مدل های تحقیق کمتر از ۵٪ می باشد لذا برای تخمین کلیه مدل ها از الگوی اثرات ثابت بهره گرفته می شود.

جدول ۳: نتایج حاصل از آزمون F لیمر و آزمون هاسمن

شرح	آزمون F لیمر			آزمون هاسمن		
	آماره	P-Value	نتیجه	آماره	P-Value	نتیجه
مدل ۱	۸/۵۵	۰/۰۰۰۰	تابلویی	۱۳/۲۹	۰/۰۰۰۰	اثرات ثابت
مدل ۲	۸/۵۴	۰/۰۰۰۰	تابلویی	۱۳/۷۸	۰/۰۰۰۰	اثرات ثابت
مدل ۳	۸/۶۳	۰/۰۰۰۰	تابلویی	۱۲/۲۶	۰/۰۰۰۰	اثرات ثابت

نتایج آزمون های انجام شده در خصوص مدل این پژوهش به شرح جدول شماره (۳) می باشد. همان طوری که در جدول شماره ۱ قابل مشاهده است، آماره احتمال (P-value) محاسبه شده، در هر سه مدل برای آزمون F لیمر کمتر از ۵٪ می باشد، لذا برای تخمین مدل ها از روش داده های تابلویی استفاده می شود و به منظور تعیین نوع

داده های تابلویی مبنی بر اثرات ثابت و یا اثرات تصادفی از آزمون هاسمن استفاده می شود. همان طوری که قابل مشاهده است، آماره احتمال (P-value) محاسبه شده برای آزمون هاسمن هر سه مدل کم تر از ۵ درصد بوده، لذا فرض صفر آزمون مبنی بر استفاده از داده های اثرات تصادفی رد می شود و بنابراین نوع داده ها تابلویی با اثرات ثابت می باشد.

جدول ۴: نتایج آزمون هم خطی

متغیرها	واریانس ضریب	عامل تورم واریانس (VIF)
عملکرد مالی	۰/۰۰۰	۱/۰۰۴
پایداری سود	۰/۰۰۴	۱/۲۵۵
محافظه کاری حسابرسی	۰/۰۱۰	۱/۳۴۴
اندازه شرکت	۰/۰۰۸	۱/۰۰۳
اهرم مالی	۰/۰۰۹	۱/۱۳۶

همان طور که در جدول ۴ ملاحظه می شود، عامل تورم واریانس متغیرهای موجود در مدل کوچکتر از ۱۰ بوده و بنابراین مشکل هم خطی وجود ندارد.

فرضیه اول: بین پایداری سود و محافظ کاری حسابرسی رابطه معنی داری وجود دارد.

جدول ۵: نتایج حاصل از تخمین مدل اول پژوهش

متغیر	ضریب برآوردی	خطای استاندارد	آماره t	احتمال
مقدار ثابت	۰/۰۳۹۴۴۱	۰/۰۵۰۶۴۰	۰/۵۴۶۵۵۲	۰/۴۳۱۹
پایداری سود	-۰/۰۳۶۹۰۴	۰/۰۰۶۱۴۹	-۶/۰۰۱۶۹۲	۰/۰۰۰۰
اندازه شرکت	۰/۰۵۰۵۰۳	۰/۰۰۴۵۶۰	۵/۵۶۵۲۵۵	۰/۰۰۰۰
اهرم مالی	-۰/۴۳۴۵۵۹	۰/۰۱۵۵۴۱	-۲۵/۴۹۰۰۶	۰/۰۰۰۰
ضریب تعیین	۴۱/۳۰٪			
ضریب تعیین تعدیل شده	٪۴۰/۴۳			
آماره F	۵۳۲/۷۱۱۹			
احتمال (آماره F)	۰/۰۰۰۰			

نتایج حاصل نشان می‌دهد که در سطح اطمینان ۹۵٪، کلیه متغیرهای پژوهش معنی‌دار هستند. در حالت کلی، مطابق نتایج تخمین فرضیه اول، سطح معنی‌داری پایداری سود، ۰/۰۰۰ می‌باشد و ضریب آن ۰/۰۳۶ - می‌باشد پس چنین می‌توان گفت که فرضیه اول تأیید می‌گردد و پایداری سود می‌تواند محافظه کاری را کاهش می‌دهد.

فرضیه دوم: بین پایداری سود و محافظ کاری حسابرسی رابطه معنی‌داری وجود دارد.

به منظور آزمون فرضیه اول از نتایج تخمین فرضیه اول که در جدول ۵ ارائه شده، بهره گرفته شده است. با توجه به نتایج این فرضیه، مقدار احتمال (سطح معناداری) F برابر ۰/۰۰۰ بوده و چون این مقدار کمتر از ۰/۰۵ است، فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵٪ رد می‌شود، یعنی مدل معنی‌دار است. نتایج مربوط به ضریب تعیین تعدیل شده نشان می‌دهد، تقریباً ۴۱ درصد تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی مدل، توضیح داده می‌شوند.

جدول (۶): نتایج حاصل از تخمین مدل دوم پژوهش

متغیرها	ضرایب	آماره t	سطح معناداری آماره t
مقدار ثابت	۰,۰۷۸۴	۳,۰۲۱۵	۰,۰۰۲۵
محافظه کاری حسابرسی	۰,۱۳۰۸	۲,۵۷۲۱	۰,۰۱۰۹
اندازه شرکت	۱,۲۱۹۶	۲,۶۴۹۱	۰,۰۰۷۳
اهرم مالی	-۰,۴۰۷۷	-۱,۰۸۵۳	۰,۰۲۴۵
F آماره	۴۲,۶۱۲۸		تعدیل شده R^2
F احتمال آماره	۰,۰۰۰۰		دوربین-واتسون

که این مقدار کمتر از سطح خطاست، بنابراین فرضیه صفر
آزمون t این ضریب رد می‌گردد و در نتیجه وجود رابطه
معنادار بین محافظه کاری حسابرسی و عملکرد مالی تأیید
می‌گردد. همچنین مقدار ضریب این رابطه نیز $۰,۱۳۰۸$ بوده
که با توجه به علامت مثبت آن با افزایش محافظه کاری
حسابرسی، عملکرد مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در
بورس اوراق بهادار تهران افزایش میابد بنابراین، فرضیه
دوم تحقیق مورد پذیرش قرار می‌گیرد.

فرضیه سوم: محافظه کاری حسابرسی در رابطه بین پایداری سود و عملکرد مالی نقش میانجی دارد.

نتایج حاصل از تخمین ضرایب مدل رگرسیون مربوط به
مدیریت عصر پیش فرضیه دوم در جدول (۴-۶) نشان می‌دهد که سطح معنی-
داری آماره F فیشر برابر $۰,۰۰۰۰$ است که کمتر از سطح
خطای $۰,۰۵$ است؛ بنابراین، با اطمینان ۹۵% ، فرض صفر
مربوط به این آزمون رد می‌گردد و معنادار بودن کلی مدل
تأیید می‌گردد. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده برابر با
 $۰,۳۶۷۱$ است که نشان می‌دهد متغیرهای معنی دار مدل،
حدود ۳۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته را توضیح می
دهند.

برای آزمون ضرایب متغیرهای مستقل و وابسته به سطح
معنی‌داری آماره t مراجعه می‌گردد. در خصوص متغیر
مستقل اصلی مدل؛ یعنی محافظه کاری حسابرسی، مقدار
سطح معنی‌داری آماره t برابر با $۰,۰۱۰۹$ است. از آنجائی

جدول ۷: نتایج حاصل از تخمین مدل سوم پژوهش

متغیر	ضریب برآوردی	خطای استاندارد	آماره t	احتمال
مقدار ثابت	$۰,۱۶۵۹۷۹$	$۰,۰۸۰۷۳۳$	$۲,۰۵۵۹۰۴$	$۰,۰۴۰۱$
محافظه کاری حسابرسی	$-۰,۰۲۱۳$	$۰,۰۱۳۳۰۳$	$-۱,۶۰۱۵۰$	$۰,۵۴۲$
پایداری سود	$۰,۰۱۰۴۲۱$	$۰,۰۰۳۷۱۲$	$۲,۸۰۷۳۶۳$	$۰,۰۰۵۲$
محافظه کاری حسابرسی * پایداری سود	$۰,۳۰۲۷۵۳$	$۰,۰۲۰۱۳$	$۱۵,۰۳۹۵۴$	$۰,۰۰۰۰$
اندازه شرکت	$۰,۰۲۰۳۳۹$	$۰,۰۰۷۰۱۱$	$۲,۹۰۱۰۰۵$	$۰,۰۰۳۹$
اهرم مالی	$-۰,۰۱۵۶۵۱$	$۰,۰۰۵۹۴۸$	$-۲,۶۳۱۵۱$	$۰,۰۰۸۸$
ضریب تعیین	$۲۸,۵۲\%$			
ضریب تعیین تعدیل شده	$۲۴,۱۴\%$			
آماره F	$۳۱۹,۴۱۵$			
احتمال (آماره F)	$۰,۰۰۰۰$			

متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی مدل،
توضیح داده می‌شوند.
نتایج حاصل نشان می‌دهد که در سطح اطمینان ۹۵% ، کلیه
متغیرهای پژوهش معنی دار هستند. در حالت کلی، مطابق
نتایج تخمین فرضیه سوم، سطح معنی‌داری متغیر تعاملی
محافظه کاری حسابرسی * پایداری سود $۰,۰۰۰$ می‌باشد و

به منظور آزمون فرضیه سوم از نتایج تخمین فرضیه دوم بهره
گرفته شده است. با توجه به نتایج این فرضیه، مقدار احتمال
(سطح معناداری) F برابر $۰,۰۰۰$ بوده و چون این مقدار
کمتر از $۰,۰۵$ است، فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵% رد
می‌شود، یعنی مدل معنی دار است. نتایج مربوط به ضریب
تعیین تعدیل شده نشان می‌دهد، تقریباً $۲۴,۱۴\%$ تغییرات

اول نشان داد که محافظه کاری برای پایداری سود دارای بار اطلاعاتی است.

با توجه به اینکه داده‌های استخراج شده از بابت تورم تعدیل نشده است و روش حذف سیستماتیک برای شرکت های مورد مطالعه استفاده شده است، لذا تعمیم پذیری نتایج بایستی با احتیاط همراه باشد.

منابع

کامیابی یحیی، نورعلی مهدیه (۱۳۹۵)، بررسی اثر میانجی محافظه کاری حسابداری بر رابطه بین عدم تقارن اطلاعات و مدیریت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه حسابداری مالی؛ ۸ (۲۹).

شفیعی، مریم (۱۳۹۵). بررسی رابطه محافظه کاری حسابداری با کیفیت حسابرسی و قیمت سهام در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه مطالعات مدیریت و حسابداری، دوره ۲، شماره ۱، صص ۵۴-۶۲.

دستگیر، محسن، گوگردچیان، احمد و آدمیت، ستاره (۱۳۹۴). رابطه بین کیفیت سود (پراکندگی سود)، و بازده سهام. تحقیق‌های حسابداری مالی و حسابرسی (تحقیقنامه حسابداری مالی و حسابرسی)، دوره ۷، شماره ۲۶، صص ۳۷-۲۱.

رضائی، سرور و حسین محمدی، (۱۳۹۴)، مدیریت سود: یک تحلیل از رفتار فرصت طلبانه مکانیزم نظارت و تنگدستی مالی، کنفرانس بین المللی تحقیقات کاربردی در مدیریت، مهندسی صنایع، اقتصاد و حسابداری با رویکرد توسعه کسب و کار، تهران، موسسه آموزش شهر تهران

فتاحی، حسن و فاضل، عاطفه. (۱۳۹۷). بررسی تاثیر کیفیت حسابرسی بر مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی و مدیریت سود واقعی شرکتهای پذیرفته شده در بورس

چون کوچکتر از سطح معنی داری ۰/۰۵ می باشد لذا فرضیه سوم تأیید می شود و پایداری سود در رابطه بین محافظه کاری حسابرسی و عملکرد مالی نقش میانجی دارد.

۵- بحث و نتیجه گیری

مقصود از پایداری سود، سودی که ناشی از فعالیت های غیر عادی و غیر مترقبه نباشد از پایداری بیشتری برخوردار است. به عبارت دیگر قابلیت دوام و تکرارپذیری سود به عنوان پایداری سود تعریف می شود. تحلیلگران مالی و سرمایه گذاران در تعیین جریان های نقدی آتی به رقم سود حسابداری به عنوان تنها شاخص تعیین کننده توجه نمی کنند، بلکه برای آنها پایداری و تکرارپذیر بودن سود گزارش شده بسیار مهم است. از دیدگاه آن ها سود حاصل از فعالیت های عملیاتی تکرارپذیر از اقلام غیرعادی و غیر مترقبه سود، محتوایی اطلاعاتی بیشتری دارد؛ زیرا اقلام تکرارپذیر سود معیار خوبی برای برآورد جریان های نقدی آتی به حساب می آید (ثقفی و کردستانی، ۱۳۸۳). بنابراین هدف از این پژوهش بررسی الگوی ارتباط پایداری سودها و عملکرد مالی با اثر میانجی محافظه کاری حسابرسی می باشد. لذا بر اساس نتایج حاصله نشان داده شد که محافظه کاری حسابداری در رابطه بین پایداری سود و عملکرد مالی نقش میانجی دارد.

با استفاده از روش های آماری می توان نتیجه گرفت هنگامی که شرکت ها محافظه کاری کمتری دارند، سودهای پایدارتر نیز خواهند داشت یعنی رابطه منفی و معنی داری میان محافظه کاری و پایداری سود وجود دارد در تحقیق مشابه پائیک و همکاران (۲۰۰۷) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند، که محافظه کاری موجب تقلیل سود می شود.

با توجه به نتایج به دست آمده از نتایج پژوهش به مدیران، سهامداران و بانک ها پیشنهاد می شود با توجه به اهمیت پایداری سود جهت بررسی پایداری سود در شرکت ها از مبنای محافظه کاری استفاده نمایند به عبارت دیگر فرضیه

اوراق بهادار تهران. چشم اندازه حسابداری و مدیریت. ۱

مدیریت عصر پیشرفت (۲). ۲۱-۳۵

development of voluntary sustainability accounting reporting rules. *Journal of Business and Socio-Economic Development*, 1(1), 5-23.

Scott, W. R. (2015). *Financial accounting theory* (7th ed.). Toronto: Pearson Canada Inc.
Lev, B., & Zarowin, P. (1999). The boundaries of financial reporting and how to extend them. *Journal of Accounting Research*, 37(2), 353-385.

Faysal, S., Salehi, M., & Moradi, M. (2021). Impact of corporate governance mechanisms on the cost of equity capital in emerging markets. *Journal of Public Affairs*, 21(2), e2166.

Istianingsih (2021) Earnings Quality as a link between Corporate Governance Implementation and Firm Performance, *International Journal of Management Science and Engineering Management*, 16:4, 290-301, DOI: 10.1080/17509653.2021.1974969

ensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305-360.

Sisaye, S. (2021). The influence of non-governmental organizations (NGOs) on the

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

Examining the correlation pattern of earnings stability and financial performance with the mediating effect of audit conservatism

Dr. Akbar Zavari Rezaei, Mounir Elhami

Abstract

Profit stability is one of the qualitative features of accounting profit, which is based on accounting information and helps investors in evaluating the company's future profits and cash flows. In estimating future profits and expected cash flows, investors pay more attention to the stable part of the profit than the unstable part. Therefore, the purpose of this research is to investigate the relationship between the sustainability of profits and financial performance with the mediating effect of audit conservatism in listed companies. This research is of an applied and descriptive post-event type. The statistical population of this research is companies admitted to the Tehran Stock Exchange during the period The fiscal year is 2019-2025, and the statistical sample was determined using the systematic elimination method of 127 companies, and multivariate regression of combined data was used to test the research hypotheses. The results show that there is a negative and significant relationship between profit stability and audit work protection. There is a direct relationship between accounting conservativeness and financial performance, and finally, audit conservatism has been able to mediate the relationship between profit stability and financial performance.

Keywords: audit conservatism, profit sustainability, financial performance